

Sygn. akt I ACa 815/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 marca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie, I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Bożena Oworuszko
Sędzia:	SA Walentyna Łukomska – Drzymała
Sędzia:	SA Elżbieta Patrykiewicz (spr.)
Protokolant	sekr. sądowy Dorota Kabala

po rozpoznaniu w dniu 21 marca 2013 r. w Lublinie na rozprawie

sprawy z powództwa L. A.

przeciwko Komornikowi Sądowemu przy Sądzie Rejonowym w Krasnymstawie - J. I. i (...) Spółce Akcyjnej w W.

o odszkodowanie i zadośćuczynienie

na skutek apelacji pozwanych od wyroku Sądu Okręgowego w Zamościu z dnia 11 października 2012 r., sygn. akt I C 1038/10

I. z obu apelacji zmienia częściowo zaskarżony wyrok w punktach I i IV obniżając zasądzoną punktem I kwotę 70.000 zł do kwoty 10.000 (dziesięć tysięcy) zł i podlegającą z punktu IV ściągnięciu kwotę 5.651 zł do kwoty 2.151 (dwa tysiące sto pięćdziesiąt jeden) zł oraz nadaje obu punktom następujące brzmienie: I. zasądza od pozwanych Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Krasnymstawie J. I. i (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz powoda kwoty: 27.499 (dwadzieścia siedem tysięcy czterysta dziewięćdziesiąt dziewięć) zł tytułem odszkodowania i 10.000 (dziesięć tysięcy) zł tytułem zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami od 14 lutego 2011 r. do dnia zapłaty przy czym spełnienie świadczenia przez jednego z pozwanych zwalnia pozostałego, IV. nakazuje ściągnąć od pozwanych Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Krasnymstawie J. I. i (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Zamościu) kwotę 2.151 (dwa tysiące sto pięćdziesiąt jeden) zł tytułem brakującej części opłaty i wydatków, przy czym spełnienie świadczenia przez jednego z pozwanych zwalnia pozostałego, a nie obciąża powoda L. A. obowiązkiem uiszczenia opłaty w pozostałej części;

II. oddała obie apelacje w pozostałej części;

III. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I ACa 815/12

UZASADNIENIE

Pozwem z 23 listopada 2010 r. L. A. s. S. wniósł

o zasądzenie od Komornika Sądowego w Krasnymstawie J. I. 150.000 zł jako równowartości rynkowej jego nieruchomości położonej w miejscowości S., która została zajęta i w drodze licytacji sprzedana oraz 70.000 zł za poniesione „straty moralne oraz sentymentalne po utracie Ojcowizny”.

Pozwana J. I. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Krasnymstawie wniosła o oddalenie powództwa oraz o wezwanie do udziału w sprawie w charakterze pozwanego (...) SA w W. jako jej ubezpieczyciela w zakresie odpowiedzialności cywilnej w trybie art. 195 § 2 kpc ewentualnie zawiadomienie ubezpieczyciela o toczącym się postępowaniu na mocy art. 84 kpc.

Pismem z 9 marca 2011 r. pełnomocnik powoda wniósł o dopozwanie do udziału w sprawie także R. W. i D. A., bezpośrednich wnioskodawców wszczęcia egzekucji z nieruchomości oraz sprecyzował żądanie pozwu wnosząc o zasądzenie in solidum na rzecz powoda:

1. na podstawie art. 415 kc – od pozwanych J. I., D. A. i R. W. 150.000 zł odszkodowania z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu,
2. na podstawie art. 448 kc – od pozwanych J. I., D. A. i R. W. 70.000 zł zadośćuczynienia wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu.

W toku postępowania Sąd wezwał do udziału R. W. i D. A. (postanowienie z 15 kwietnia 2011 r.) oraz (...) Spółkę Akcyjną w W. (postanowienie z 9 czerwca 2011 r.).

Wszyscy pozwani wnosili o oddalenie powództwa.

Na ostatnim terminie rozprawy pełnomocnik powoda podtrzymywał żądanie pozwu w zakresie odszkodowania do kwoty 92.252 zł (prawidłowo powinno być 90.252 zł – k. 295v) i zadośćuczynienia – 70.000 zł w stosunku do pozwanej J. I. i (...) Spółki Akcyjnej w W.. W pozostałym zakresie cofnął powództwo i zrzekł się roszczenia.

Sąd Okręgowy w Zamościu wyrokiem z 11 października 2012 r.:

- zasądził od Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Krasnymstawie J. I. i (...) Spółki Akcyjnej w W. in solidum na rzecz powoda L. A.

s. S. i I. kwoty 27.499 zł tytułem odszkodowania i 70.000 zł tytułem zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami od dnia 14 lutego 2011 r. do dnia zapłaty (pkt I),

- oddalił powództwo o zasądzenie 62.753 zł odszkodowania od Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Krasnymstawie J. I. i (...) Spółki Akcyjnej w W. (pkt II),

- umorzył postępowanie w pozostałym zakresie (pkt III),

- nakazał ściągnąć od Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Krasnymstawie J. I. i (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz Skarbu Państwa (kasa Sądu Okręgowego w Zamościu) in solidum kwotę 5.651 zł tytułem opłaty od uwzględnionej części powództwa i wydatków, a nie obciążył powoda opłatą w pozostałej części (pkt IV),

- zniósł między stronami wzajemnie koszty procesu (pkt V).

Swoje rozstrzygnięcie Sąd uzasadnił następująco:

bezsprene, w toku egzekucji z nieruchomości prowadzonej przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Krasnymstawie J. I. w sprawie Kmp (...) doszło do sprzedaży w drodze licytacji działki nr (...), o pow. 0,46 ha położonej w S. stanowiącej własność powoda L. A. s. S. i I., zamieszkałego w K.. Natomiast dłużnikiem, przeciwko któremu była prowadzona egzekucja w sprawie Kmp (...), był L. A.,

s. B. i H., zamieszkały w S.. Od 31 marca 2006 r. Komornik Sądowy J. I. znała również numery jego: pesel – (...) i dowodu osobistego – (...) NG S..

Na pytanie Komornika z 26 stycznia 2008 r. o nieruchomości dłużnika Starostwo Powiatowe w K. udzieliło odpowiedzi, że w ewidencji gruntów i budynków prowadzonej dla gmin objętych właściwością Starostwa są następujące wpisy: O. S., gmina S.

w rejestrze gruntów w pozycji (...), wpisany jest Pan L. A.,

s. S. i I., zam. K., jako właściciel nieruchomości oznaczonej w ewidencji gruntów numerem działki (...), o powierzchni 0,46 ha. Wpisu tego dokonano na podstawie (...) (...). W pozycji tej brak jest informacji o numerze księgi wieczystej.

Pozwana J. I. nie wysnuła koniecznej refleksji,

że nie tylko miejsce zamieszkania, ale też imiona rodziców L. A. – właściciela działki nr (...) położonej w S. są inne, niż L. A., będącego dłużnikiem w sprawie Kmp (...)

A w konsekwencji skierowano do wierzyciela R. W. i D. A. informację, że dłużnik L. A. posiada w S. działkę nr (...) o pow. 0,46 ha oraz pouczenie o możliwości skierowania wniosku o zajęcie tej nieruchomości. R. W. i D. A. pomimo, że nie wiedzieli uprzednio o istnieniu takiej działki, ani też nie sprawdzili, czy dłużnik L. A. jest jej właścicielem, złożyli w kancelarii (...) wniosek

o skierowanie egzekucji do tej nieruchomości, a treść wniosku napisali przy pomocy pracownika kancelarii.

Na wystąpienia pozwanej J. I. Wydział Ksiąg Wieczystych Sądu Rejonowego w Krasnymstawie podał, że „L. A. syn S. i I. figuruje w księdze wieczystej Kw nr (...) jako właściciel nieruchomości położonych w S. Dużej, gm. S., oznaczonej nr (...), o powierzchni 0,46 ha” [prawidłowo winno być „(...)” – k. 158 akt Kmp (...)] do tej nieruchomości Komornik Sądowy J. I. wszczęła egzekucję z nieruchomości w myśl przepisów działu IV, tytułu II, części trzeciej Kodeksu postępowania cywilnego. Wszelka korespondencja

w tym postępowaniu dotycząca dłużnika kierowana była do L. A. zamieszkałego w S. (...), który konsekwentnie podnosił, że nie jest właścicielem żadnego majątku, ale uiścił grzywnę za niezłożenie sprawozdania

z zarządu nieruchomością zajętej w toku egzekucji. Licytacja nieruchomości odbyła się 1 marca 2010 r. i w tym dniu Sąd Rejonowy w Krasnymstawie na rzecz nabywcy P. B. udzielił przybicia opisywanej powyżej nieruchomości nr (...) Następnie, postanowieniem 10 maja 2010 r.

Sąd Rejonowy w Krasnymstawie przysądził własność tej działki na rzecz nabywcy P. B..

27 maja 2010 r. Komornik J. I. przedstawiła Sądowi plan podziału sumy uzyskanej z egzekucji, a postanowieniem z dnia 31 maja 2010 r. Sąd Rejonowy w Krasnymstawie zatwierdził ten plan podziału.

Powód – właściciel działki nr (...) położonej w S. nie otrzymał żadnej informacji dotyczącej egzekucji skierowanej do jego nieruchomości, a o fakcie sprzedaży działki nr (...) dowiedział się od sołtysa

„w wakacje 2010 r.”, gdy chciał zapłacić ratę podatku za tę działkę. Następnego dnia (bądź za dwa dni) udał się do kancelarii pozwanej Komornik. Z akt komorniczych wynika, że w kancelarii (...) stawił się 20 lipca 2010 r.

Pozwana J. I. wezwała R. W. i D. A. do zwrotu kwot, które otrzymali już z egzekucji nieruchomości. Pozwana zwróciła kwotę 5.500,80 zł i taką też kwotę Komornik przekazała powodowi.

Następnie, „latem” 2010 r. powód i pozwana Komornik byli u Prezesa Sądu Rejonowego w Krasnymstawie. Powód chciał „odzyskać” działkę. Prezes Sądu udzieliła informacji, że wznowienie postępowania w sprawie egzekucyjnej jest niedopuszczalne.

Wartość działki nr (...) o pow. 0,46 ha, położonej w S. według aktualnych cen wolnorynkowych wynosi 27.650 zł, a znajdujących się na niej: składników roślinnych – 4.400 zł, cegły porozbiórkowej – 950 zł.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie: dokumentów złożonych do akt sprawy, dowodów znajdujących się w aktach spraw

Kmp (...), I Co(...) aktach szkodowych pozwanego (...) SA w W., wyjaśnień stron, zeznań świadków J. S., S. Z.. Wszystkie te dowody wzajemnie uzupełniają się i dają obraz ciągu zdarzeń, a drobne niedokładności w wyjaśnieniach powoda dotyczące daty, w której dowiedział się o sprzedaży działki w drodze licytacji nie miały – w ocenie Sądu – istotnego znaczenia, gdyż wszelkie dokumenty i zeznania świadków wskazują, że było to „w lecie”, „w wakacje”, a więc później niż przysądzenie własności na rzecz nabywcy (10 maja 2010 r.) i zatwierdzenie planu podziału sumy uzyskanej z egzekucji (31 maja 2010 r.). Zgodnie z art. 999 § 1 kpc prawomocne postanowienie o przysądzeniu własności przenosi własność na nabywcę, już

z tym dniem powód utracił własność działki.

Sąd Okręgowy przytoczył, że komornik sądowy jest funkcjonariuszem publicznym, działającym przy Sądzie Rejonowym, ale na własny rachunek, co nakłada na niego szczególną odpowiedzialność.

Zgodnie z art. 23 ust. 1 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (tekst jedn. Dz. U. z 2011 r., Nr 231, poz. 1376, dalej u.k.s.e.) komornik jest obowiązany do naprawienia szkody wyrządzonej przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu czynności. Od woli wierzyciela zaś zależy (art. 366 kc) zależy kogo – przy solidarnej odpowiedzialności wynikającej z art. 23 ust. 3 tejsze ustawy – pozowie.

Następnie, powołując się na stanowisko judykatury (wyroki Sądu Najwyższego z: 10 lutego 2010 r., V CSK 279/09, LEX nr 585901, 6 kwietnia 2006 r., IV CSK 6/106, M. Prawn. nr 9, poz. 458, uchwał Sądu Najwyższego z 13 października 2004 r., III CZP 54/04, OSNC 2005 r., nr 10, poz. 168) i doktryny („Odpowiedzialność odszkodowawcza komornika jako organu egzekucyjnego” – G. Rząsa, „Radca Prawny” z 2004 r., nr 1, poz. 65, LEX

nr 41824/2) Sąd wskazał, że odpowiedzialność komornika z art. 23 ust. 1 u.k.s.e. jest odpowiedzialnością deliktową za działanie niezgodne z prawem, bez względu na zawinienie komornika. Dla określenia tej odpowiedzialności miarodajne są ogólne przesłanki odpowiedzialności deliktowej przewidziane w art. 415 kc, natomiast nie wchodzi w grę wina jako zasada tej odpowiedzialności. Stwierdził też, że jedyną przesłanką odpowiedzialności komornika jest bezprawność jego działania jako funkcjonariusza publicznego. Ponosi odpowiedzialność nie tylko za szkodę majątkową, ale również za szkodę niemajątkową, krzywdę.

W ustalonym stanie faktycznym bezprawność pozwanego Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Krasnymstawie J. I. nie budziła wątpliwości.

Jako funkcjonariusz publiczny dopuściła się bezprawności działania już na etapie analizy informacji uzyskanej ze Starostwa Powiatowego

w K. dotyczącej majątku L. A.. Z informacji tej wynika jasno, że działka nr (...) jest własnością L. A. zamieszkałego w K., a nie w S. (...). Z protokołów czynności w miejscu zamieszkania dłużnika bezspornie wynikało, że mieszka on w S. (...)(...),

a nie w K.. Nadto Starostwo podało imiona rodziców właściciela opisanej działki jako: S. i I..

Natomiast, w aktach komorniczych było szereg dokumentów, z których wynikało, że dłużnik L. A. jest synem B. i H.. Sąd podniósł również, że w czasie opisu i oszacowania działki przez biegłego S. Z., Komornik powinna wstąpić do dłużnika w S. Dużej 7 i ustalić jego dane personalne. Zaniechanie ustalenia tożsamości właściciela działki nr (...), brak zawiadomienia go o wszelkich czynnościach związanych z licytacją tej działki, a w konsekwencji doprowadzenie do jej sprzedaży

w drodze przetargu i tym samym utraty własności przez powoda, w sposób oczywisty świadczą o bezprawności działania pozwanej Komornik – J. I.. Bezprawnym jest zachowanie sprzeczne z normami prawa i zasadami współżycia społecznego, bez względu na winę, a nawet świadomość sprawcy. Jako nieporozumienie Sąd ocenił podnoszenie przez pozwaną Komornik przyczynienia się powoda do szkody.

Własność działki została przysądzona na rzecz nabywcy w dniu 10 maja 2010 r. – przed powzięciem przez powoda informacji o tym, że utracił prawo własności.

O odpowiedzialności pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W. decyduje umowa ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, zawarta w oparciu o przepisy rozporządzenia Ministra Finansów z 24 grudnia 2003 r. w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej komorników sądowych (Dz. U. 2003 Nr 232, poz. 2326).

Zgodnie z § 2.1 tego rozporządzenia ubezpieczeniem OC jest objęta odpowiedzialność cywilna komorników sądowych za szkody wyrządzone w następstwie działania lub zaniechania ubezpieczonego w okresie trwania ochrony ubezpieczeniowej, w związku z ich działalnością egzekucyjną.

Wobec różnych podstaw odpowiedzialności Komornika Sądowego i ubezpieczyciela Sąd określił ich odpowiedzialność jako in solidum. Wysokość szkody powoda Sąd – zgodnie z opinią biegłego sądowego rzeczoznawcy majątkowego A. S. – ustalił na kwotę 33.000 zł, którą pomniejszył o 5.501 zł (zaokrągloną do złotego), zwrócone Komornikowi przez R. W. i przekazaną przez pozwaną Komornik J. I. powodowi. Z tych względów Sąd zasądził od pozwanych Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Krasnymstawie J. I. i (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz powoda L. A. s. S. i I. tytułem odszkodowania kwotę 27 499 zł.

Sąd uznał też za zasadne w obecnym stanie prawnym dochodzenie od tychże pozwanych zadośćuczynienia za krzywdę (szkoda niematerialna) na mocy art. 448 kc.

Utratę prawa własności działki, którą powód otrzymał od rodziców i traktował jako majątek rodzinny, Sąd ocenił jako dużą krzywdę. Powód na tej działce uprawiał porzeczkę, inne krzewy i drzewa, zgromadził cegłę porozbiórkową. Nieruchomość ta mogła być w przyszłości nie tylko źródłem dochodu, ale także miejscem rekreacji dla rodziny powoda. Na działce tej istniała możliwość zabudowy, którą mógł w przyszłości realizować nie tylko sam powód, ale także jego dzieci, czy dalsze pokolenia. Przez bezprawne działanie Komornika powód został wyzuty z własności tej pamiątki rodzinnej. Żadaną przez powoda kwotę 70.000 zł tytułem zadośćuczynienia Sąd uznał za niewygórowaną i uwzględnił żądanie pozwu w tym zakresie w całości.

Wobec podtrzymywania przez stronę powodową żądania odszkodowania w wysokości 90.252 zł i uwzględnienia powództwa do kwoty 27 499 zł, Sąd co do (różnicy) kwoty 62.753 zł powództwo oddalił.

W pozostałym zakresie Sąd umorzył postępowanie na mocy art. 355 § 1 kpc wobec cofnięcia pozwu (w całości w stosunku do pozwanych R. W. i D. A., a ponad kwotę 90.252 zł odszkodowania w stosunku do pozostałych pozwanych).

Orzeczenie o kosztach procesu oparł na art. 100 kpc, a o opłacie i wydatkach na art. 113 ust. 1 i 4 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn. Dz. U. z 2010 r., Nr 90, poz. 594 ze zm.)

Apelacje od powyższego wyroku złożyli pozwani: Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Krasnymstawie J. I. i (...) SA w W..

Pozwany Komornik zaskarżając wyrok w części uwzględniającej powództwo ponad kwotę 26.549 zł zarzucił naruszenie:

- przepisów postępowania: art. 232 kpc (poprzez jego niezastosowanie i zasądzenie zadośćuczynienia mimo niewykazania przez powoda naruszonego dobra, emocjonalnego związania z działką oraz poprzez oparcie orzeczenia na dowodzie – dokumentach sprawy I Co (...) – niezawnioskowanym przez strony bądź dopuszczonym z urzędu), art. 233 kpc (poprzez nierozpatrzenie wszechstronnie zgromadzonego materiału, w szczególności dokumentów w sprawie Km (...)i pominięcie dokumentów urzędowych wskazujących, że nieruchomości powoda stanowi własność dłużnika alimentacyjnego przez co brak jest zawinonego zaniedbania wykonywania przez apelującą obowiązków z należytą starannością oraz poprzez wykroczenie poza swobodną ocenę dowodów i nieuprawnione przyjęcie, że apelująca miała wiedzę o zarzutach zgłaszanych przez dłużnika alimentacyjnego w sprawie I Co (...))art. 100 kpc (poprzez błędne zastosowanie i obarczenie obowiązkiem zwrotu kwoty 5.651 zł, gdy powód – dochodząc kwoty 220.000 zł – uzyskał 97.499 zł), art. 203 § 2 kpc (poprzez jego niezastosowanie przy cofnięciu pozwu w zakresie kwoty 59.748 zł i zgłoszeniu przez pełnomocnika pozwanego wniosku o zwrot kosztów procesu), art. 325 kpc (poprzez niezamieszczenie w wyroku rozstrzygnięcia co do pozwanych D. A. i R. W.), art. 987 kpc i art. 998 kpc (poprzez ich niezastosowanie i błędne przyjęcie odpowiedzialności apelującej, kiedy przybicia i przeniesienia własności dokonuje sąd, a nie komornik),

- przepisów prawa materialnego: art. 448 kc w zw. z art. 23 i 24 kc (poprzez błędne przyjęcie spełnienia przesłanek tam przewidzianych i zastosowanie tych norm , choć po stronie apelującej nie nastąpiło bezprawne i zawinione działanie), art. 23 kc (przez błędną interpretację i w konsekwencji zastosowanie, gdy powód nie wykazał jakie dobro osobiste zostało naruszone działaniem apelującej oraz poprzez wadliwe uznanie, że utrata własności działki stanowi naruszenie dobra osobistego), art. 361 kc (przez niezasadne przyjęcie, że wartość cegieł w kwocie 950 zł stanowi szkodę, kiedy ruchomości te nie były przedmiotem egzekucji i nie były trwale związane z gruntem), art. 6 kc (poprzez przerzucenie ciężaru udowodnienia okoliczności, z których strona wywodzi korzystne dla siebie skutki prawne, na stronę przeciwną), art. 23 kc (przez błędne zastosowanie i przyjęcie spełnienia przesłanki odpowiedzialności apelującej, gdy apelująca jako komornik działała na podstawie i w granicach prawa będąc związana informacjami zawartymi w dokumentach urzędowych), art. 417¹ kc (przez błędną wykładnię i w konsekwencji niezastosowanie, choć stanowi on podstawę odpowiedzialności cywilnej komornika), art. 362 kc (poprzez jego niezastosowanie i w konsekwencji błędne przyjęcie, że powód nie przyczynił się do szkody) oraz przez błędne przyjęcie, że komornik ponosi odpowiedzialność na zasadzie ryzyka, a nie winy.

Apelująca wносиła o zmianę wyroku i oddalenie powództwa powyżej kwoty 26.549,20 zł ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie kosztów sądowych według norm przepisanych.

Pozwany (...) SA w W. zaskarżając wyrok w części zasądzającej 70.000 zł zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami (pkt I) i nakazującej ściąganie kwoty 5.651 zł – ponad uznane żądanie powoda (pkt IV) zarzucił wyrokowi naruszenie:

– przepisów postępowania: art. 233 § 1 kpc w zw. z art. 228 § 1, art. 244, art. 258, art. 278, art. 299 oraz art. 328 § 2 kpc poprzez brak wszechstronnego rozważenia dowodów:

- wskazanych zeznań świadka, opinii i zeznań biegłego, prywatnej opinii z akt komorniczych (w części dotyczącej stanu zagospodarowania

i użytkowania działki przez powoda, stopnia dbałości i pielęgnacji o stan drzew i krzewów oraz o porządek przez co Sąd poczynił wadliwe ustalenia co do rozmiaru krzywdy powoda),

- dokumentów urzędowych z akt komorniczych (dotyczących zakresu żądanych w trybie art. 761 kpc informacji i udzielonych komornikowi odpowiedzi przez Starostwo Powiatowe w K. i Sąd Rejonowy w Krasnymstawie przez co sąd dokonał wadliwych ustaleń co do bezprawności komornika i jego odpowiedzialności na tej podstawie i na zasadzie ryzyka za szkodę niematerialną), co skutkowało też naruszeniem przepisów prawa materialnego – art. 448 kc i art. 23 ustawy o komornikach sądowych,
- twierdzeń i zeznań powoda (w części dotyczącej powzięcia wiadomości o sprzedaży jego działki w postępowaniu egzekucyjnym przez co sąd wadliwie ustalił i wnioskował, że okoliczność ta nie ma istotnego znaczenia, a w konsekwencji – naruszył przepis prawa materialnego – art. 362 kc - przez zaniechanie jego zastosowania oraz w części dotyczącej okresu posiadania działki przez powoda, dochodów powoda oraz braku działań zmierzających do zagospodarowania i zabudowy, z których sąd wywiódł zbyt daleko idące wnioski o działkę jako źródło dochodu i miejscu rekreacji) oraz poprzez niewskazanie w uzasadnieniu wyroku: dobra osobistego, które zostało naruszone, faktów i dowodów stanowiących podstawę uznania naruszenia tego dobra, przesłanek odpowiedzialności komornika za szkodę niematerialną, rozmiaru szkody niematerialnej, wyjaśnienia „odpowiedniości” kwoty zadośćuczynienia i przepisów prawa materialnego, stanowiącego podstawę rozstrzygnięcia,

– przepisów prawa materialnego:

- poprzez nieprawidłową wykładnię i niewłaściwe zastosowanie: art. 23 kc (niewskazanie dobra osobistego, które zostało naruszone i niezasadne przyjęcie, że sprzedaż działki powoda stanowi naruszenie jego dobra osobistego), art. 448 kc (przez przyjęcie, że przepis ten odnosi się do odpowiedzialności komornika za krzywdę jedynie na zasadzie bezprawności oraz przez przyjęcie odpowiedzialności komornika mimo braku przesłanek stanowiących o bezprawności i winie komornika, szkodzie niematerialnej, zasądzenie zadośćuczynienia nienależnego i w wysokości nieadekwatnej do okoliczności sprawy) i art. 23 ust. 1 ustawy o komornikach i egzekucji, (przez przyjęcie odpowiedzialności komornika na zasadzie ryzyka),

- zaniechanie zastosowania art. 362 kc (wskutek nienależytych ustaleń co do powzięcia przez powoda wiedzy o utracie działki sąd nie uwzględnił braku działań powoda w celu ochrony swych praw).

Apelujący ubezpieczyciel wniósł o zmianę wyroku w punkcie I przez oddalenie powództwa ponad kwotę 27.499 zł (tj. co do kwoty 70.000 zł

z ustawowymi odsetkami) oraz w punkcie IV „co do kosztów procesu

za I instancję, w części ponad uznane żądanie powoda i stosownie do wyniku sprawy oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego koszty zastępstwa procesowego według norm przepisanych”.

Skarżący wniósł też o zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu za drugą instancję i – na podstawie art. 76 kpc, art. 23 ust. 3 ustawy o komornikach

i egzekucji – o zawiadomienie o toczącym się procesie Skarb Państwa – Prezesa Sądu Okręgowego w Zamościu.

Pełnomocnik powoda wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny w Lublinie ustalił i zważył, co następuje: obie apelacje zasługiwały jedynie na częściowe uwzględnienie.

Na wstępie – wobec zgłoszonego w apelacji (...) z powołaniem się

na przepisy art. 76 kpc i art. 23 ust. 3 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji – żądania zawiadomienia Skarbu Państwa o toczącym się procesie podnieść należy, że wskazane przepisy nie przewidują kierowania przez sąd zawiadomienia do dłużnika odpowiedzialnego solidarnie z komornikiem (Skarbu Państwa). Art. 76 kpc bowiem ustanawia instytucję interwenienta ubocznego, którego przystąpienie (przyzpozwanie) z inicjatywy strony (nie sądu) reguluje art. 84 kpc, zaś art. 23 ust. 3 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji statuując solidarną odpowiedzialność Skarbu Państwa z komornikiem sądowym za szkody wyrządzone w toku egzekucji nie zawiera zapisu o obowiązku sądu zawiadamiania Skarbu Państwa o procesie, w którym szkoda jest dochodzona. Tak sformułowane żądanie nie mogło być uwzględnione, więc zostało na rozprawie oddalone.

Natomiast odnosząc się do złożonych apelacji przede wszystkim zauważyć należy, że obie kontestują głównie (bo w całości) rozstrzygnięcie w zakresie zadośćuczynienia. Dodatkowo apelacja pozwanej komornik zwalcza, aczkolwiek w niewielkim rozmiarze, przyznanie powodowi 950 zł tytułem odszkodowania i czyni to ze względu na uznanie za składnik szkody wartość ruchomości, które nie były trwale związane z gruntem.

Tymczasem w obu przypadkach podstawą rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego (i o zadośćuczynieniu i o odszkodowaniu) był przepis art. 23 ust. 1 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, nakładający na komornika obowiązek naprawienia szkody wyrządzonej przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu czynności. Obowiązek naprawienia szkody obejmuje zarówno szkodę majątkową, jak i niemajątkową, wynikające z działania (lub zaniechania) niezgodnego z prawem (bezprawnego). Skoro zatem przesłanka bezprawności jest podstawą odpowiedzialności za obie postaci szkody to apelujący dostrzegając nieistnienie (i podnosząc to w apelacji) jej jedynie do szkody niemajątkowej popadają w sprzeczność.

Tu brak według nich bezprawności czyni uwzględnienie zadośćuczynienia wadliwym, zaś odszkodowania – nie. Taki dualizm w traktowaniu podstaw odpowiedzialności przy obu szkodach znacząco osłabia racje skarżących co do braku bezprawności jako podstawy odpowiedzialności pozwanej Komornik, a w konsekwencji – i pozwanego ubezpieczyciela.

Jak już wyżej przytoczono, przesłanką deliktowej odpowiedzialności komornika jest bezprawność (działanie lub zaniechanie niezgodne z prawem) bez względu na zawinienie komornika. Dla określenia jego odpowiedzialności odszkodowawczej miarodajne są – jak to wskazał Sąd Okręgowy – ogólne przesłanki odpowiedzialności deliktowej przewidziane w art. 415 kc, natomiast nie wchodzi w grę wina jako zasada tej odpowiedzialności. Nie oznacza to jednak, że jest to jak przyjął Sąd Okręgowy – zasada ryzyka. W szczególności, nie wynika ona z podanych przez sąd orzeczeń Sądu Najwyższego (wyroku

z 6 kwietnia 2006 r. i uchwały z 13 października 2004 r.). Co więcej w literaturze (vide: LEX, G. Kuczyński – komentarz do art. 23 ustawy o komornikach

i egzekucji) pojawił się pogląd o wykształceniu nowej zasady nazwanej zasadą niezgodności z prawem (bezpprawności) i zaliczenia do tej kategorii odpowiedzialności uregulowanej przepisem art. 23 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji. Wobec zaś istnienia tego przepisu (statuującego odpowiedzialność komornika za szkody wyrządzone przy wykonywaniu czynności) zupełnie wadliwe byłoby sięganie po przepis art. 417¹ kc, odnoszący się li tylko do źródeł szkody (wydanie – oraz niewydanie – aktu normatywnego

i prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji). W tej sytuacji, gdy Sąd Okręgowy badał – i stwierdził – bezprawność działania i zaniechania komornika w toku egzekucji, prowadzące do sprzedaży nieruchomości, która nie była własnością dłużnika, lecz powoda, nie można Sądowi przypisać uchybienia – podnoszone w obu apelacjach – przepisom prawa materialnego (art. 23 ust. 1 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, art. 417¹ kc, art. 415 kc).

Sąd odwoławczy nie podzielił następujących zarzutów apelujących co do naruszenia przepisów postępowania. I tak art. 232 kpc, kierowany do stron

i nakładający na nie obowiązek wskazywania dowodów nie mógł zostać naruszony przez sąd, i to przez jego niezastosowanie. Natomiast oparcie orzeczenia na dowodzie niewnioskowanym przez stronę lub dopuszczonym

z urzędu (tu: dokumentacji z akt I Co (...)) jest bez wpływu na treść orzeczenia. Można wprawdzie zgodzić się, że podnoszenie przez dłużnika

w sprawie I Co (...), iż nie jest właścicielem żadnego majątku, nie musiało być znane pozwanej Komornik. Jednakże, prowadzone przez nią samą akta egzekucyjne zawierały wystarczająco dużo danych o kondycji majątkowej dłużnika. Pierwsze pismo podpisane przez pozwaną jest zaopatrzone datą

28 czerwca 2002 r. (k. 119) i po tej dacie jest szereg czynności pozwanej Komornik, które pozwalały na ocenę kondycji majątkowej, finansowej dłużnika egzekwowanego L. A., zamieszkałego w S. (...) (...)

(nie: w K.). Protokoły czynności (od 16 lipca 2002 r. po 2 grudnia 2005 r.) stwierdzały, że dłużnik nigdzie nie pracuje, mieszka z matką, która go utrzymuje oraz zawierały opis wyposażenia mieszkania (k. 120, 126, 131). Ponadto pozwana komornik począwszy od 19 kwietnia 2004 r. po 9 września 2008 r. wielokrotnie potwierdzała pisemnie bezskuteczność egzekucji należności alimentacyjnych od L. A., zam. W S. (...) (nie

w K. – k. 127, 130, 150, 162, 163, 164). W tych okolicznościach,

po otrzymaniu pism – odpowiedzi ze Starostwa Powiatowego (k. 143) i Sądu Rejonowego w Krasnymstawie (k. 158) winna była szczególnie wnikliwie przeanalizować te odpowiedzi, zwłaszcza, że już z ich treści wynikało, że nie dotyczą osoby opisanej w zapytaniu skierowanym do tych organów (odpowiednio k. 140, 153). W pierwszej odpowiedzi wskazywano inne miejsce zamieszkania L. A., w obu inne, niż dłużnika, imiona rodziców.

Ta zaś okoliczność (imiona rodziców dłużnika: H. i B.) była znana

w postępowaniu egzekucyjnym już od (!) 28 maja 1992 r. (k. 12). Niezależnie zatem od treści wystąpień dłużnika w sprawie I Co (...), na które powołał się Sąd Okręgowy, i wiedzy o nich pozwanej Komornik, stan sprawy egzekucyjnej przez nią prowadzonej dawał wystarczającą podstawę do wejrzenia w stan majątkowy dłużnika. Inny odmienny stan, jak już zaznaczono wyżej, wcale nie wynikał z odpowiedzi Starostwa i sądu wieczystoksięgowego, i to – jak chce apelująca – w sposób ją wiążący. Odpowiedzi te to wprawdzie dokumenty urzędowe, ale z nich wcale nie wynikało, że nieruchomości powoda stanowi własność dłużnika alimentacyjnego ! Co więcej, o czym już wspomniano wyżej, wplecione w treść odpowiedzi dane nie były tożsame z danymi opisującymi dłużnika alimentacyjnego. Zainicjowanie i prowadzenie w tych okolicznościach postępowania egzekucyjnego z nieruchomości, która nie stanowiła własności dłużnika alimentacyjnego, a której właściciel nic o postępowaniu nie wiedział, bo nie był powiadamiany, musiało skutkować oceną, że takie działanie było bezprawne. Komornik nie miała przecież podstawy do prowadzenia egzekucji z nieruchomości przeciwko powodowi: nie był on – wedle tytułu wykonawczego – dłużnikiem w sprawie Kmp (...). W tym więc zakresie zarzut pozwanej co do naruszenia art. 233 kpc należało ocenić jako niezasadny. Podobna ocena dotyczy tego zarzutu z apelacji pozwanego (...). Istnienie nasadzeń, z których korzystał powód, zgromadzenie cegły porozbiórkowej, czy plany powoda co do działki do niego należącej to przecież okoliczności wynikające wprost ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego. Ustalenia w tym zakresie nie stanowią więc o niewszechstronnym rozważeniu dowodów. Brak wszechstronności nie może też odnosić się do oceny dowodów, będących podstawą ustaleń co do czasu uzyskania przez powoda wiedzy o sprzedaży jego działki. W ocenie Sądu to nie ten czas nie miał istotne znaczenia, lecz drobne nieścisłości w twierdzeniach powoda co do określenia tego czasu, które to nieścisłości usunięte zostały poprzez odniesienie do innych dowodów. Zatem

w tym zakresie twierdzenia powoda nie były jedynymi, które służyły sądowi za podstawę ustaleń.

Pozostałe, podniesione w apelacji pozwanej Komornik, uchybienia przepisom postępowania należało ocenić jako niezasadne z następujących przyczyn:

- nie było – co do zasady - błędnego zastosowania art. 100 kpc przy nakazaniu ściągnięcia od pozwanych kwoty wskazanej w punkcie IV wyroku:

w wypadku częściowego uwzględnienia roszczenia powoda zwolnionego

od kosztów sądowych sąd mógł – stosując zasadę stosunkowego rozdzielenia kosztów (art. 100 kpc) – obciążyć przeciwnika procesowego kosztami

w wysokości należnej od zasądzonego roszczenia (tj. opłatą i wydatkami wyłożonymi przez Skarb Państwa), odstąpienie zaś od obciążenia powoda pozostałą częścią opłaty pozostawało bez wpływu na sytuację apelujących pozwanych,

- zgłoszenie żądania zwrotu kosztów procesu w razie częściowego cofnięcia pozwu (art. 203 § 2 kpc) kiedy pozostała część żądania została uwzględniona nie oznacza niemożności sięgnięcia przy rozstrzygnięciu o kosztach procesu po zasadę słuszności z art. 100 kpc: ta w okolicznościach sprawy, została przez sąd I instancji wybrana trafnie, a zasądzenie od powoda kosztów na rzecz osoby, której działanie zmusiło go do wytoczenia procesu rekompensującego utratę własności, byłoby przecież trudne do zaakceptowania,

- ewentualny brak rozstrzygnięcia względem innych pozwanych nie dość, że nie dotyczy przedmiotowego wyroku (w punkcie III wyroku sąd zamieścił rozstrzygnięcie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie, a to oznacza, że co do żądania zgłoszonego wobec pozwanych R. W.

i D. A.), to i nie mógłby być skutecznie podnoszony przez pozostałych współpозwanych,

- nie było w sprawie podstaw do sięgania po art. 987 kpc i art. 998 kpc skoro inkryminowanymi czynnościami nie były przybicie i przysądzenie własności i nie one wyczerpywały bezprawne działania pozwanej Komornik.

Natomiast, zgodzić się należy z argumentem, że uzasadnienie zaskarżonego wyroku – wbrew dyspozycji art. 328 § 2 kpc dla uzasadnienia zastosowania art. 448 kc, przewidującego przyznanie zadośćuczynienia w razie naruszenia dobra osobistego - nie zawiera ustaleń co do rodzaju dobra osobistego powoda, naruszonego bezprawnym działaniem pozwanej Komornik. Utrata prawa własności działki traktowanej nawet jako pamiątki rodzinnej, nie wyczerpuje z całą pewnością pojęcia dobra osobistego człowieka, których ochronę przewiduje art. 23 kc.

Taka strata ma niewątpliwie charakter materialny, której zrehabilitowaniu służy odszkodowanie, a nie zadośćuczynienie

(tj. wynagrodzenie szkody niemajątkowej). Niemniej, w okolicznościach sprawy i stosownie do dyspozycji art. 382 kpc możliwe jest na tym etapie dokonanie

(i uzupełniające) ustalenie, że od czasu dowiedzenia się o sprzedaży działki powód podupadł na zdrowiu, jest bardziej zestresowany (wyjaśnienia – k. 120v – 121, potwierdzone zeznaniami – k. 291 v – 293).

Powyższe twierdzenie powoda nie zostało niczym podważone, a więc

i nie pozbawione waloru wiarygodności. Tak uzupełnione ustalenia sądu

I instancji sąd odwoławczy podzielił i przyjął za własne. W ich świetle, uwzględniając także doświadczenie życiowe uprawniona jest ocena,

że wiadomość o utracie własności nieruchomości w postępowaniu prowadzonym przez komornika – funkcjonariusza publicznego działającego przy sądzie rejonowym, może wywołać takie perturbacje zdrowotne, jakie opisał powód. To zaś dotyka niewątpliwie dobra osobistego, jakim jest zdrowie

(art. 23 kc). Naruszenie dobra jakim jest zdrowie uprawnia do żądania jego ochrony, także poprzez przyznanie odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia (art. 448 kc). Powód takie żądanie zgłosił i uwzględnienie go zaskarżonym wyrokiem nie stanowi – w zasadzie – naruszenia wskazanych przepisów. Taka konstatacja nie dotyczy jedynie rozmiaru przyznanego zadośćuczynienia. Zasądzona kwota (70.000 zł), jak słusznie akcentują obie apelacje, jest rażąco wygórowana. Okoliczności sprawy, to jest z jednej strony – krótkotrwały (nieutrwalony) uszczerbek na zdrowiu, którego doznał powód,

z drugiej – rodzaj uznanych za krzywdzące czynności komornika, które nie były jedynymi czynnościami prowadzącymi do utraty przez powoda własności

(te podejmował też sąd w postępowaniu wieczystoksięgowym i egzekucyjnym) sprawiają, że zasądzona kwota winna być obniżona do kwoty 10.000 zł. Jest to kwota odpowiednia: uwzględnia powyższe okoliczności, ma ekonomicznie odczuwalną wartość, a nie prowadzi do wzbogacenia. Nie należało natomiast jej pomniejszyć o przyczynienie (art. 362 kc), jak niezasadnie wywodziły obie apelacje. Ani opis podejmowanych przez powoda działań (wizyta w kancelarii komornika, następnie w sądzie rejonowym), ani czas dowiedzenia się

o sprzedaży działki i podjęcia powyższych działań nie wskazują, by powód miał szansę doprowadzić do wyeliminowania z porządku prawnego postanowienia

o przysądzeniu własności (a w tym apelujące upatrywały przyczynienie powoda). Zgodzić się bowiem trzeba z Sądem Okręgowym, że powód

o zlicytowaniu działki dowiedział się już po przysądzeniu własności, zaś odmienne twierdzenia apelujących nie mają wsparcia dowodowego.

Sąd odwoławczy nie znalazł zaś podstaw do obniżenia zasądzonego odszkodowania (z apelacji pozwanej Komornik). Z przepisu art. 361 kc wynika odpowiedzialność – w ramach normalnego następstwa działania lub zaniechania – za pełną szkodę. Wskutek uznania za bezprawne działania pozwanej Komornik powód został pozbawiony nieruchomości wraz ze składowaną na niej cegłą, wartą 950 zł. Stanowiło to również szkodę, którą powód poniósł.

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 kpc zmienił – z obu apelacji – częściowo zaskarżony wyrok w punktach

I i IV obniżając zadośćuczynienie do kwoty 10.000 zł, a podlegającą ściągnięciu od pozwanych kwotę – do 2.151 zł oraz eliminując z ich treści zwrot łaciński –

w sposób opisowy określił odpowiedzialność pozwanych, wynikającą z różnych podstaw prawnych. Podlegająca ściągnięciu kwota to 1.375 zł brakującej opłaty od uwzględnionego roszczenia (1.875 zł – cała opłata pomniejszona o 500 zł opłaty uiszczonej przez powoda) i 776 zł wyłożone przez Skarb Państwa na wynagrodzenie biegłego. W pozostałej części Sąd na podstawie art. 385 kpc obie apelacje oddalił znosząc wzajemnie na podstawie art. 100 kpc w zw. z art. 391 § 1 kpc, art. 108 § 1 kpc koszty postępowania apelacyjnego.